

Tekstprøver til kapittel 9

Supplement til *Handbok i norrøn filologi* (Bergen: Fagbokforlaget, 2004)

Versjon 1.3 (22. oktober 2009)

Bakgrunn

I *Handbok i norrøn filologi* er det ikkje faksimilær til tekstprøvene i kap. 9, i motsetnad til kap. 4. Sjølv om fokuset i kap. 9 er på sjølv språkforma, synest vi det er ønskeleg å vise korleis desse tekstene ser ut i original, i samsvar med vårt uttalte mål om nærleik til kjeldene. Derfor har vi lagt ut faksimilær av desse tekstene på nettsida til handboka, i fargar og i høg kvalitet. Dei kan lastast ned frå denne adressa:

<http://www.nofihandbok.no> (følg lenka “Faksimilær” i venstre spalte)

I den tyske utgåva av handboka, *Altnordische Philologie: Norwegen und Island* (Berlin: Walter de Gruyter, 2007) er desse faksimilane tekne med i kap. 9.

Unormalisert tekst

Den unormaliserte teksten er i hovudsak attgjeven etter dei reglane som har vore praktiserte i mange av tekstutgåvene til Norsk Historisk Kjeldeskrift-Institutt og særleg serien *Norrøne tekster* ved Riksarkivet. Det inneber at teiknsetjinga og bruken av store og små bokstavar følgjer handskriftet og at alle oppløyste forkortingar er viste med kursiv. I tillegg er det brukt spesialteikn der det er grunn til å rekne med at dei har eigen lydverdi, t.d. ‘æ’, ‘a’ og ‘ǣ’.

Normalisert tekst

Den normaliserte teksten følgjer dei same reglane som elles i handboka, og har såleis teikna ‘æ’ og ‘ø’ for /æ:/ og /ø:/, og nektingspartikkelen *ú-*.

I normaliseringane har vi retta opp nokre feil som hadde sneke seg inn i handboka.

Særskilde teikn

- < ... > tilføydd av utgjevar
- † ... † dittografi i handskriftet (det som står mellom klammene, skal strykast)
- .. | .. linjeskifte i handskriftet (berre brukt når eit ord er delt utan bindestrek)
- .. \ .. tilføydd over linja i handskriftet

Tekst I (islandsk)

Utdrag frå Landbrigðabáttr i lovboka *Grágás*. Truleg frá andre halvdel av 1100-talet.

Unormalisert tekst

Nv es brvar hald melt a hond. *manne*. oc scilet *eige* gørr. þa *scal hann* at gera svat halde fyr fyrnosko. en *gera sem* fyrst. ef æen brytr. oc *scal* søkia *sem* aþr vas tint ef *hann* ærøkesc. Ðat ero aht stefno *sacar* oc *scal* *Qveþia heimiles bva* .ix. til *fior bavg*s *saca* en .v. til *vtlegþa*.

of slotto ok beit

Ðat es oc ef *maþr* viþr a *lande*. *manns* oc *sceþr* iorþo. þa *verþr hann* *utlagr* .iii. *morcom*. Nv sler *maþr* oc *varþar* þat slíct. En ef *hann* fører *abravt*. oc ma þa *fóra* til þyfþar eþa til gortøkes. Sa *maþr*. a. a *voxt* allan a *lande* sino es a þat. en aþrer *menn* *eigo* þar at eta *sem* *vilia* *ber* oc *sæl*. þeir *verþa* aher *vtlager*. iii. *morcom*. es til þess *taca* at *abraut* *vilia* *hava* *ælofat*. Sa *maþr* *verþr* oc *vtlagr* .iii. *morcom*. es *hann* *tecr* *hvanner*. oc. vi. *aura* a *verc*. *fóra* ma til þyfþar. ef *iii*gia. *alna* *scaþe* es at *gor*. *Eige* *scal* *maþr* *æia* i enge. *manns*. Nv væit *hann* *eje* *marc* *eige*. þa *scal* *hann* *eige* þar *æia* es *stacgarþr* es i *hia*. oc *sva* þar es *eige* es *sina* i. *Eige* *verþr* *maþr* *utlagr* þott þat fe *kome* *iængiar* es *yr* af *rætt* *gengr*. *Biþia* *scal* *maþr* *lofs* þa *menn* es *nester*. *bva*. ef *hann* *viþ* sino *brena*. oc *verþr* *hann* *utlagr* .iii. *morcom*. ef *eldr* *renr* i þeira *lond*. oc *bøta* *scaþa*. en. *fiorbavg*s *garþ* *varþar* ef *hann* *brenner* *scog* eþa *hus*. þat *varþar* oc *fiorbavg*s *garþ* ef *hann* *baþ* *eige* *lofs* at ef *eldren* *renr* i *annara*. *manna*. *lond*. en *scoggang* ef þeim *verþr* *kugildescaþe* at. Ðat ero aht stefno *sacar*. oc *scal*. *Qveþia*. *heimiles*. *bva*. ix. aþingi þess es. *sottr* es til *fior bavg*s *saca* en .v. til *vtlegþa*.

AM 315 d fol, bl. 2r, l. 14–30. For faksimile og transkripsjon, sjå Hreinn Benediktsson (1965: iv, plate 3). Omsetjing til moderne norsk ligg ikkje føre.

Normalisert tekst

Nú es brúarhald mælt á hønd manni ok skilit eigi gørr, þá skal hann at gera svá at haldi fyr fyrnusku, en gera sem fyrst ef áinn brýtr. Ok skal sækja sem áðr var týnt ef hann úrókisk. Þat eru allt stefnusakar, ok skal kveðja heimilisbúa .ix. til fjorbaugssaka, en .v. til útlegða.

Of sláttu ok beit

Þat es ok ef maðr viðr á landi mannz ok skeðr jorðu, þá verðr hann útlagr .iii. morkum. Nú slær maðr ok varðar þat slíkt. En ef hann fòrir á braut, ok má þá fòra til þýfðar eða til gortókis. Sá maðr á ávøxt allan á landi sínu es á þat. En aðrir menn eigu þar at eta sem vilja ber ok söl, þeir verða allir útlagir .iii. morkum es til þess taka at á braut vilja hafa úlofat. Sá maðr verðr ok útlagr .iii. morkum ef hann tekr hvannir ok .vi. aura áverk. Fòra má til þýfðar ef þriggja alna skaði es at gørr. Eigi skal maðr ája í engi mannz. Nú veit hann engimark eigi, þá skal hann eigi þar ája es stakkgarðr es í hjá, ok svá þar es eigi es sina í. Eigi verðr maðr útlagr þótt fé komi í engjar es ýr af rétt gengr. Biðja skal maðr lofs þá menn es næstir búa, ef hann vill sinu brenna, ok verðr hann útlagr .iii. morkum ef eldr rennr í þeirra lønd ok bóta skaða. En fjorbaugsgarð varðar ef hann brennr skóg eða hús. Þat varðar ok fjorbaugsgarð ef hann bað eigi lofs at ef eldrinn rennr í annara manna lønd, en skóggang ef þeim verðr kúgildisskaði at. Þat eru allt stefnusakar. Ok skal kveðja heimilisbúa .ix. á þingi þess es sótrr es til fjorbaugssaka, en .v. til útlegða.

Merknad: Her er brukt den eldre forma *es* for *er* (presens av *vera* og relativpartikkel).

Tekst 2 (islandsk)

Utdrag frå eit eddadikt i hovudhandskriftet Codex Regius. Her er slutten av prosastykket etter *Brot af Sigurðarkviðu* og dei fire første strofene av *Guðrúnarkviða in fyrsta*. Frå ca. 1275.

Unormalisert tekst

Her er *sagt* þessi qviþo fra dǫþa sigurðar. oc vikr her sva til sem þeir dreþi hann vti. en svmir segia sva at þeir dreþi hann ini ireckio sini sofanda. En þyþverscir menn segia sva at þeir dreþi hann vti iscogi oc sva segir igvðrvnar qviþo ini forno at sigvrþr. oc givca synir. hefði til þings riþin þa er hann var drepin en þat segia allir einig at þeir svico hann itrygð oc vógo at honom licianda. oc obvnom. Gvdrvn sat yfir sigvrþi. dǫþom. hon grét eigi sem adrar konor en hon var bvin til at springa af harmi. Til gengo bõþi konor oc karlar at hvga hana. en þat var eigi aðuelt. Þat er sægn manna at gvdrvn. hefði etiþ af fafnis hiarta. oc hon scilþi þvi fvglis radd.

Þetta er en qveþit vm gvdrvno.

Ar var þatz gvðrvn gordiz at deyia. er hon sat sorg fvll yfir sigvrþi. gerþit hon hívfra ne hondom slá ne qveina vm sem konor adrar. Gengo iarlar alsnotrir fram þeir er hardz hvgar hana latto. þeygi gvdrvn. grata matti sva var hon moþvg mvndi hon springa. Sato itrar iarla brvþir gvlli bvnar fyr gvdrvno. hver sagdi þeira sin of trega. þan er bitrastan vm beþit hafði. Þa qvaþ giaflæg givca systir mic veit ec amoldo mvnar lasasta. hefi. ec v. vera forspell beþit ii. dõtra iii. systra. viii. brõþra þo ec ein lifi.

Frå GKS 2365 4°, bl. 33v (s. 66). For ei diplomatarisk utgåve med faksimile, sjå Wimmer og Jónsson (1891: 66) eller Guðvarður Már Gunnlaugsson (2001), og for ei omsetjing til moderne norsk, sjå t. d. Holm-Olsen (1985: 240–41).

Normalisert tekst

Hér er sagt í þessi kviðu frá dauða Sigurðar ok víkr hér svá til, sem þeir drápi hann úti; en sumir segja svá at þeir drápi hann inni í rekkju sinni sofanda. En þýðverskir menn segja svá at þeir drápi hann úti í skógi, ok svá segir í Guðrúnarkviðu inni fornu, at Sigurðr ok Gjúka synir hefði til þings riðit, þá er hann var drepinn. En þat segja allir einnig, at þeir sviku hann í trygð ok vágú at honum liggjanda ok úbúnum. Guðrún sat yfir Sigurði dauðum. Hon grét eigi sem aðrar konur, en hon var búin til at springa af harmi. Til gengu báði konur ok karlar at hugga hana, en þat var eigi auðvelt. Þat er sögn manna, at Guðrún hefði etit af Fáfnis hjarta ok hon skildi því fugls rödd.

Þetta er enn kveðit um Guðrúnu:

⟨1.⟩ Ár var þat's Guðrún
gerðisk at deyja
er hon sat sorgfull
yfir Sigurði
gerðit hon hjúfra
né hǫndum slá
né kveina um
sem konur aðrar.

⟨2.⟩ Gengu jarlar
alsnotrir fram
þeir er harðz hugar
hana lǫttu
þeygi Guðrún
gráta mátti
svá var hon móðug
mundi hon springa.

⟨3.⟩ Sátu ítrar
jarla brúðir
gulli búnar
fyr Guðrúnu
hver sagði þeira
sinn oftrega
þann er bitrastan
um beðit hafði.

⟨4.⟩ Þá kvað Gjaflaug Gjúka systir:
“Mik veit ek á moldu
munar lausasta
hefi ek fimm vera
forspell beðit
tveggja dótra
þriggja systra
átta bróðra
þó ek ein lifa”

Tekst 3 (islandsk)

Utdrag frå kap. 329 av *Óláfs saga Tryggvasonar en mesta*. Kort etter midten av 1300-talet.

Unormalisert tekst

⟨P⟩Orkell var iafnan á orminum langa með konungi. þó at hann væri kalladr skip stíornar maðr á travnvnni. með Josteíni broður sinum. Þorkell la v m nærtr við lyptingina í fyrir rvmínu. þat var eína nött at tekít var hógliga á fotum þorkeli. hann fylgði vpp hendinni ok fann at þar var Oláfr konungr. klæddiz þorkell skiott ok hliðligha. konungr tok ihónd honum ok gengu þeir utan brygiuna. En er þeir voro á land komnir. mælti konungr. Ef þer er sva mikil fyst á sem þu lætr at víta til hvers ek fer einnsaman á land v m nærtr. þa skaltu n v ganga með mer ef þu vill aðr heíta þvi at segia engum manni þa luti er þv ser eðr heyrir á þessi nött meðan ek er konungr yfir noregi ok þu ueitz lif mitt. vit þat til sannz at þar skal við liggia lif þitt. þorkell het þessu þegar með fullum trunaði. gengu þeir síþan til skogar ok þar til er fyrir þeim var rióðr. J rióðrínú var eitt fagrt hus. þeir gengu at husinv. ok einum megin vndir vegginn nærr dvrum hussins. þa mælti konungr at þorkell skylldi þar biða hans. En konungr lauk vpp hvrðuni ok geck inn í husít. ok lokaði inan hvrðina. Þorkell geck at ok fann eína borv á hurdunni. Sa hann þa inn í husit at Oláfr konungr stoð á kniam til bænar. ok helt vpp hóndunum yfir hófut ser. Þvi nærst kom líos sva mikít yfir husit ok konunginn. at þorkell þottiz varla mega í gegn sea. Þar fylgði ilmr sva á giætr at hann hafði alldri slikan fyrr kent. Þa sa hann komna í husit til konungs biarta menn sem sol. klædda snia huitum k|læðum. þeir lógðu hendr yfir hófut Olafi konungi. ok skryddu hann haleítum konungs skruða. Eptir þat sungu þeir allir samt á giætan lof saung guði með sva fógurum hlióðum. at þorkell heyrði slikan huarki aðr ne síþan. þorkell varð við þessa syn bæði feginn ok hræddr sva at hann matti varla vpp standa. fell hann þa allr til iarþar ok þackaði guði er hann naði at sea sva mikla dyrð.

Normalisert tekst

Þorkell var jafnan á Orminum langa með konungi, þó at hann væri kallaðr skipsstjórnarmaðr á Trønunni með Jósteini, bróður sínum. Þorkell lá um nætr við lyptingina í fyrirrúminu. Þat var eina nátt at tekit var hógliga á fótum Þorkatli. Hann fylgði upp hendinni ok fann at þar var Óláfr konungr. Klæddisk Þorkell skjótt ok hljóðliga. Konungr tók í hönd honum ok gengu þeir útan bryggjuna. En er þeir váru á land komnir, mælti konungr: “Ef þér er svá mikil fýst á sem þú lætr at vita til hvers ek fer einsaman á land um nætr, þá skaltu nú ganga með mér ef þú vilt áðr heita því at segja engum manni þá hlúti er þú sér eða heyrir á þessi nátt meðan ek em konungr yfir Noregi ok þú veizt líf mitt. Vit þat til sannz at þar skal við liggja líf þitt. Þorkell hét þessu þegar með fullum trúnaði. Gengu þeir síðan til skógar ok þar til er fyrir þeim var rjóðr. Í rjóðrinu var eitt fagrt hús. Þeir gengu at húsinu ok einum megin undir vegginn nær durum hússins þá mælti konungr at Þorkell skyldi þar bíða hans. En konungr lauk upp hurðunni ok gekk inn í húsit ok lokaði innan hurðina. Þorkell gekk at ok fann eina boru á hurðunni. Sá hann þá inn í húsit at Óláfr konungr stóð á knjám til bõnar ok helt upp höndunum yfir höfuð sér. Því næst kom ljós svá mikit yfir húsit ok konunginn at Þorkell þóttisk varla mega í gegn sjá. Þar fylgði ilmr svá ágætr at hann hafði aldri slíkan fyrr kent. Þá sá hann komna í húsit til konungs bjarta menn sem sól, klædda snjáhvítum klæðum. Þeir lögðu hendr yfir höfuð Óláfi konungi ok skryddu hann háleitum konungs skrudu. Eptir þat sungu þeir allir samt ágætan lofsong Guði með svá fõgrum hljóðum at Þorkell heyrði slíkan hvárki áðr né síðan. Þorkell varð við þessa sýn bæði feginn ok hræddr, svá at hann mátti varla upp standa. Féll hann þá allr til jarðar ok þakkaði Guði er hann náði at sjá svá mikla dýrð.

Frå AM 61 fol. bl. 64v. Diplomatarisk utgåve ved Ólafur Halldórsson (1961: 234–35). Omsetjing til moderne norsk ligg ikkje føre.

Tekst 4 (norsk)

Utdrag frá Gamal norsk homiliebok. Her frá byrjunga av den sákalla Stavkyrkjepreika –
Jn dedicatione tempeli. Sermo. Frá ca. 1200.

Unormalisert tekst

In dedicatione tempeli sermo

Salomon *konungr* gerðe fyrst mysteri guði. *oc* bauð lyð sinum at halda hotið þa er al gort var mysteret. Ða stoð salomon á bøn *oc* mælte sva. Høyrðir þu droten bøn þræls þins þa er ec bað þic at ec smiðaðe þér mystere. af því blæzaðu *oc* hælga hus þetta er ec smiðaðe þino *namfne*. Høyr þu droten bøn þa er þræl þin biðr þic í dag at æugu þin se upp loken. *oc* øyru þin hæyrande yfir hus þetta dag *oc* not. Ef lyðr þin misgerer *oc* snysc til synda iðranar *oc* kømr til þessa mysteres at biðia fyrir sér. þa høyr þu bønner þæirra í þessum stað. *oc* løyss þa ór úvina hændum. En er salomon lauc bøn sina. þa *vitraðesc* droten *oc* sæ aller dyrð guðs cuma yfir myste`r`et. *oc* lutu aller guði þæir er hia stoðo. *oc* lofaðo droten. Af þessum røcum hofosc kirkiur *oc* allt kirkiudaga halld. En með því at vér hældum kirkiu hælgi í dag goðer brøðr. þa er os fy`r`st nauðsyn at vita hversu myccla miscun vér tæcúm í kirkiunni. Fyrst er *maðr* cømr í hæim. þa scal *hann* til kirkiu bera. *oc* þar skira. *oc* geresc *hann* þa guðs sonr er *hann* var áðr syndar þræl.

Normalisert tekst

In dedicationi tempeli sermo

Salomon konungr gerði fyrst mysteri Guði ok bauð lýð sínum at halda hátíð þá er algort var mysterit. Þá stóð Salomon á bøn ok mælti svá: “Heyrðir þú, Dróttinn, bøn þræls þíns þa er ek bað þik at ek smiðaði þér mysteri, af því blezaðu ok helga hús þetta er ek smiðaða þínu nafni. Heyr þú, Dróttinn, bøn þá er þræll þinn biðr þik í dag at augu þín sé upp lokin ok eyru þín heyrandi yfir hús þetta dag ok nátt. Ef lýðr þinn misgerir ok snýsk til synda iðranar ok kømr til þessa mysteris at biðja fyrir sér, þa heyr þú bønir þeirra í þessum stað, ok leys þá ór úvina høndum.” En er Salomon lauk bøn sína, þa *vitraðisk* Dróttinn ok sáu allir dyrð Guðs koma yfir mysterit, ok lutu allir Guði þeir er hjá stóðu ok lofuðu Dróttin. Af þessum røkum hófusk kirkjur ok allt kirkjudagahald. En með því at vér hældum kirkjuhelgi í dag, góðir brøðr, þa er oss fyrst nauðsyn at vita hversu mikla miskun vér tøkum í kirkjunni. Fyrst er *maðr* kømr í heim, þa skal hann til kirkju bera ok þar skíra, ok gerisk hann þá Guðs sonr er hann var áðr syndar þræll.

Frá AM 619, 4°, bl. 47r–v. Diplomatísk utgáve í Indrebø (1931: 95). For ei omsetjing til moderne norsk, sjá t.d. Salvesen (1971: 100).

Tekst 5 (norsk)

Utdrag frå byrjinga av den såkalla Selsbanetåtten i den Legendariske Olavssoga, *Óláfs saga hins helga*, kap. 47. Frå ca. 1250.

Unormalisert tekst

Asbiorn het maðr. hann var sunr Sigurðar. Systur son *Ærlings* skialgs sunar. En sia maðr for norða(n) Asbiorn af halogo|lande fra buum sinum. En þat var siðvænia hans at gera væizlu hvært haust. Oc fecc þa æigi korn. kœmr afund ærlings oc sægir hanum. *Olafr konongr sægir Ærlingr* hævir banat at sælia korn. Nu a ec valld aþæim mannum er veret hava anauðgir menn Oc a *konongr* aþui ænga soc. Ræðr nu ihond hanum mikit korn. fær hann siðan oc kœmr við æy þa er Þorer sel armaðr *konongsens* reð firir. Oc la þar. Nu sia menn þores at skip hans varo laðen. lætr hann hæimta amal til sín. Oc spyrr hværr hanum sældi korn. Hann sægir at sa gerðe þat er hæimillt atte *Ærlingr* skialgs son. þorer selr svarar. Miokc vill *Ærlingr* niðr briota *konongzens* vilia. Fær nu þorer til menn sina oc lætr upp taka|ka| allt kornet Oc æftir þat tok hann segl er asbiorn atte gort af halæyskum vaðom oc var þat mikil gersimi. Oc fecc hanum æitt byrðings|segl vant istaðenn Skilduzc þæir nu við þat. Færr Asbiorn hæim norðr við snæypu. Hann var ængi iamnaðar maðr oc sva hans faðer. Lago menn miok a halse hanum. Hann fær norðan annat sinni um langa fastu með .ij. skip eða þriu oc hafðe .ij. c. manna. kœmr við æyna læggr ilæynivag nockon skipunum. Oc giængr upp æinn samann fretter nu at *Olafr konongr* skal taka væizlu i æynni ipaska viku. Nu kœmr asbiorn þann sama æftan til væizlunar er *konongrenn* var komenn. Rædzc hann isvæit með stæikarum. Nu er menn koma iseto. þa fret|ta menn æftir hvesso er føre með þæim Asbirni.

Merknad: | ... | skal strykast på grunn av dittografi

Normalisert tekst

Ásbjörn hét maðr. Hann var sonr Sigurðar, systursonr Erlings Skjalgssonar. En sjá maðr fór norðan, Ásbjörn af Hálogalandi, frá búum sínum. En þat var siðvenja hans at gera veizlu hvert haust. Ok fékk þá eigi korn, kømr á fund Erlings ok segir honum. “Óláfr konungr”, segir Erlingr, “hefir bannat at selja korn. Nú á ek vald á þeim mǫnnum er verit hafa ánauðgir menn. Ok á konungr á því enga sǫk.” Ræðr nú í hønd honum mikit korn. Ferr hann síðan ok kømr við ey þá er Þórir selr, ármaðr konungs, réð fyrir, ok lá þar. Nú sjá menn Þóris at skip hans váru hlaðin. Lætr hann heimta á mál til sín ok spyrr hverr honum seldi korn. Hann segir at sá gerði þat er heimild átti, Erlingr Skjalgsson. Þórir selr svarar: “Mjök vill Erlingr niðr brjóta konungsins vilja.” Fær nú Þórir til menn sína ok lætr upp taka allt kornit. Ok eptir þat tók hann segl er Ásbjörn átti, gørt af háleyskum váðum, ok var þat mikil gersimi, ok fekk honum eitt byrðingssegl vánt í staðinn. Skildusk þeir nú við þat. Ferr Ásbjörn heim norðr við sneypu. Hann var engi jafnaðarmaðr ok svá hans faðir. Lágu menn mjök á halsi honum. Hann ferr norðan annat sinni um langaføstu með .ij. skip eða þrjú ok hafði .ij. c. manna. Kømr við eyrna, leggr í leynivág nokkurn skipunum ok gengr upp einn saman. Fréttir nú at Óláfr konungr skal taka veizlu í eyinni í páskavíku. Nú kømr Ásbjörn þann sama aptan til veizlunnar er konungrinn var kominn. Ræzk hann í sveit með steikurum. Nú er menn koma í setu, þá fréttu menn eptir hversu er fóri með þeim Ásbirni.

Frå Uppsala universitetsbibliotek, Delagardieska samlingen, nr. 8 II, bl. 18r–v. For ei diplomatarisk utgåve, sjå Johnsen (1922: 44–45). Omsetjing til moderne norsk, sjå Flokenes (2000: 53).

Tekst 6 (norsk)

Utdrag av den eldre Gulatingslova. Her ein del av Landsleigebolken. Frå ca. 1240–50.

Unormalisert tekst

Um marcreinar skipti innan garðz

Nv skilr menn a marcreinu in⟨n⟩an garðz annattueggia a acr eða eng. Nv mæler annartueggia `sua' at hann hefer vm þat vnnit er hann atte at vinna. oc hefer iorðu stolet. oc marksteina vpp grafet. þa skal þa menn til calla er kunnazst ero marcreini þeira a mille. þa ef synizst at marksteinar standa rett sua sem niðr varo grafner. Nu ef marcsteinar ero upp grafner oc eigi niðr setter oc vnnit a. þa skal hann gialda loð oc land nam. þeim er Jorð a. Nu ef hann hefer marcsteina up gravet oc i oðrum stað niðr sett oc fœrt a lut hins er a mot honum a þa er hann iarðar þiofr oc Vtlagr.

Um þioð|gotur

Þioðgata oc sætrgata oc aller recstrar skolo vera sem legit hafa at forno fare. Nu ligr þioðgata um bœ manz þa ma hann af fœra með þeim coste at gera aðra utan garðz iam goða at fara i þurro oc i vato. þa skal þa fara þo at su se lengri. Nu scal þioðgata vera sua breið at maðr skal sitia a hesti soðlaðom oc setia geirskapt a Jorð niðr taca upp þumalfingri til fals. oc se spiot spannar langt fram i fra. þat skal leggja niðr um þuera gotu. scal hon eigi vera breiðare.

Normalisert tekst

Um markreinarskipti innan garðs

Nú skilr menn á markreinu innangarðs annattveggja á akr eða eng. Nú mæilir annarrtveggja svá at hann hefir um þat unnit er hann átti at vinna, ok hefir jorðu stolit ok marksteina upp grafit. Þá skal þá menn til kalla er kunnast eru markreini þeirra á milli, þá ef sýnisk at marksteinar standa rétt svá sem niðr váru grafnir. Nú ef marksteinar eru upp grafnir ok eigi niðr settir ok unnit á, þá skal hann gjalda lóð ok landnám þeim er jorð á. Nú ef hann hefir marksteina upp grafit ok í ǫðrum stað niðr sett ok fǫrt á hlut hins er á mót honum á, þá er hann jarðarþjófr ok útlagr.

Um þjóðgøtur

Þjóðgata ok sætrgata ok allir rekstrar skulu vera sem legit hafa at fornu fari. Nú liggr þjóðgata um bō mannz, þá má hann af fǫra með þeim kosti at gera aðra útan garðs jafngóða at fara í þurru ok í vátu. Þá skal þá fara, þó at sú sé lengri. Nú skal þjóðgata vera svá breið at maðr skal sitja á hesti sǫðluðum ok setja geirskapt á jorð niðr, taka upp þumalfingri til fals ok sé spjót spannarlangt fram í frá. Þat skal leggja niðr um þvera gøtu. Skal hon eigi vera breiðari.

Frå AM 315 e fol, bl. 2v. For faksimile og diplomatarisk utgåve, sjå Flom (1928: 41); forutan tekstutgåve ved Eithun, Rindal og Ulset (1994: 182–83) og faksimileutgåve ved Hødnebo og Rindal (1995). Omsetjing til moderne norsk ved Robberstad (1969: 116–17).

Tekst 7 (norsk)

Diplom – brev om makeskifte, udatert og ikkje heimfest. Truleg frå 1299.

Unormalisert tekst

Þorstæinn med gudes miskun biskup j hamre sendir allum mannum þeim sòm þetta bref sia ædæ hæyre. Quediu. Gudes ok sínæ. ver gerom yder kunnict at ver gerdom æignæ skipti af kirkíunær haluu a houe vider haldor bondæ j øfrægardæ feck kirkiaen hanum. i vikum ííí kua læigu en hann kirkíunní ííí kua læigu i æfrægardæ. skall huar æing uardæ annære. var þetta kaup gort af kirkíunnær haluu ok vare margum godom mannum ner verandom. firir biodom ver huærium manne þetta kaup. `at ríuuæ' en þa er nockor díruíz þes þa liggi hanum uider slíck som kaups rofs manne ligger uider at lagum rettom. varo hia þisæ skilorde siræ ingielter siræ þorer gunnær prester hauorder prester ellingær armader sigurder a blakar arfe. haworder duærgæstæinum þiostoluer þorlæif son gamall bonde ok mart annære godræ mannæ.

Normalisert tekst

Þorsteinn með Guðs miskun biskup í Hamri sendir öllum mönnum þeim sem þetta bréf sjá eða heyra, kveðju Guðs ok sína. Vér gerum yðr kunnigt at Vér gerðum eignaskipti af kirkjunnar hólfi á Hofi við Halldór bónda í Øfragarði. Fékk kirkjan honum í Víkum .iij. kúaleigu, en hann kirkjunni .iij. kúaleigu í Øfragarði. Skal hvár eng varða annarri. Var þetta kaup gort af kirkjunnar hólfi ok Várri, mörgum góðum mönnum nærverundum. Fyrirbjóðum Vér hverjum manni þetta kaup at rjúfa, en þá er nokkurr dirfisk þess, þá liggi honum við slíkt sem kauprofsmanni liggr við at lögum réttum. Váru hjá þvísa skilorði síra Ingjaldr, síra Þórir, Gunnarr prestur, Hávarðr prestur, Erlingr armaðr, Sigurðr á Blakararfi, Hávarðr Dvergasteinum, Þjóstolfr Þorleifsson, Gamall bóndi ok mart annarra góðra manna.

Frå original i NRA. Prenta i DN I: 90. For faksimile og diplomatarisk utgåve, sjå Hødnebo (1960: 108–09). Omsetjing til moderne norsk same stad (s. 156).

Tekst 8 (norsk)

Frå Magnus Lagabøtes landslov, bolk VI Landabrigði, kap. 5–7. Handskrift frá ca. 1320–50.

Unormalisert tekst

Capitulum quintum

Nu ef hín hefir fe til fengit er oðals *maðr* gerði *stemfno* til at löysa. en oðals *maðr* uíl *eigi* þa selía *honum* sem *hann* gerði *honum* *stemfno* til. þa *skal* *hann* löysa íorð sína undan með kauprofom. ðyri *firir* .x. aura kaup huert. En ef *hann* tortryggir er selía uíl *huer* aura þa æighi er hín uíl *firir* íorð greiða þa *sueri* sa er kaupa uíl *éinæiði* at þat hefir *hann* í sinni ætslan at kaupa sér til oðals en *eigi* með *arfsuikum* undir annan. þuí at engi *skal* annars oðal at fiandzboðom hafa. *ok* kaupí slikt sem þa hefir *hann* uerð til. En *hann* *skal* sua dyrt íorð kaupa sem .vj. skynsamer menn mæta bæðe íorð *ok* hus oc oll lunnendi þo at hín hafe dyra kóypt en *eigi* uar oðals *maðr* til. Nu uerðr þeíma manne falt oðal er kóypti þa *skal* *hann* enn bíoða þeim en *hann* kóypti af ef *hans* oðal uar *ok* *hans* frendum ef þeira oðal uar.

Capitulum sextum

Nu skolum uér *konungi* uárum oðol sín bíoða ef undir oss ber þau sem *hann* hefir *eigi* gefit oss þæghar oss uerða fol sem *konungr* *skal* oss bíoða ef undir *hann* ber *ok* sua *skal* *hann* bíoða ollum sínum oðals nautum sem þeir skolu bíoða *honum* þau en þeira oðol ero í þeíra oðals nøyti eftir þuí sem logbok skyrír.

Capitulum septimum

Sva skolu konor *karlmonnum* íorð bíoða þær en til oðla ero taldar sem *karl* menn konom. En systír *skal* systur íorð bíoða ef þær uerða arfar oðala. Oðals íarðer þær allar en konor ærfa eftir born sín æða konom uerða gefnar í tilgíof æða menn gæfa í tíundar gíof æða aflagha ganga undan *monnum* þar *skal* aldre fyrnd a falla mæðan skilrík ero úitní til. þa ma sa oðals *maðr* en boðe er nestr brígd hefía *ok* sókía til lausnar þæghar *hann* uíl eftir þuí sem logbok uattar.

Normalisert tekst

Capitulum quintum

Nú ef hinn hefir fé til fengit er óðalsmaðr gerði stefnu til at leysa, en óðalsmaðr vill eigi þá selja honum sem hann gerði honum stefnu til, þá skal hann leysa jorð sína undan með kauprofum, eyri fyrir .x. aura kaup hvert. En ef hann tortryggir er selja vill hvern aura þá eigi er hinn vill fyrir jorð greiða, þá sveri sá er kaupa vill, eineiði at þat hefir hann í sínni áttlan at kaupa sér til óðals, en eigi með arfsvikum undir annan, því at engi skal annars óðal at fjándsboðum hafa, ok kaupi slíkt sem þá hefir hann verð til. En hann skal svá dýrt jorð kaupa sem .vi. skynsamir menn meta bæði jorð ok hús ok ǫll hlunnendi þó at hinn hafi dýrra keypt er eigi var óðalsmaðr til. Nú verðr þeima manni falt óðal er keypti, þá skal hann enn bjóða þeim er hann keypti af ef hans óðal var ok hans frændum ef þeirra óðal var.

Capitulum sextum

Nú skulum vér konungi várum óðul sín bjóða ef undir oss berr þau sem hann hefir eigi gefit oss þegar oss verða fól, sem konungr skal oss bjóða ef undir hann berr ok svá skal hann bjóða ǫllum sínum óðalsnautum sem þeir skulu bjóða honum þau er þeirra óðul eru í þeirra óðalsneyti eptir því sem lögþók skýrir.

Capitulum septimum

Svá skulu konur karlmönnum jorð bjóða, þær er til óðla eru taldar, sem karlmenn konum. En systir skal systur jorð bjóða ef þær verða arfar óðla. Óðals jarðir þær allar er konur erfa eptir börn sín eða konum verða gefnar í tilgjof eða menn gefa í tíundargjof eða aflaga ganga undan mönnum þar skal aldri fyrnd á falla meðan skilrík eru vitni til. Þá má sá óðalsmaðr er boði er næstr brigð hefja ok sǫkja til lausnar þegar hann vill eptir því sem lögþók váttar.

Frå AM 62 4°, bl. 45r–v. Trykt faksimile og diplomatarisk utgåve av nett dette handskriftet finst ikkje. For omsetjing til moderne norsk, sjå Taranger (1915: 100–01). Sjå elles nettsida til *Handbok i norrøn filologi* for ein digital faksimile, <http://www.nofihandbok.no> (følg lenka “Faksimilar” i venstre spalte).

Litteratur

- DN = *Diplomatarium Norvegicum*. Bd. 1–20, 1847–1915; bd. 21, 1976; bd. 22, 1990–92. Kristiania / Oslo: Kjeldeskriftfondet (Det Norske Historiske Kildeskriftfond).
- Eithun, Bjørn, Magnus Rindal og Tor Ulset, utg. 1994. *Den eldre Gulatingslova*. Norrøne tekster 6. Oslo: Riksarkivet.
- Flokenes, Kåre, oms. 2000. *Den legendariske Olavssaga*. Hafrsfjord [Stavanger]: Erling Skjalgssonselskapet.
- Flom, Georg Tobias, utg. 1928. *Fragment AM 315 E of the older Gulathing law*. Urbana, Illinois: University of Illinois.
- Guðvarður Már Gunnlaugsson, utg. 2001. *Konungsbók Eddukvæða. Gl.Kgl.Sml. 2365 4to*. Reykjavík: Lögberg – Stofnun Árna Magnússonar á Íslandi.
- Holm-Olsen, Ludvig, oms. 1985. *Edda-dikt*. 2. rev. opplag. Oslo: Cappelen.
- Hreinn Benediktsson. 1965. *Early Icelandic Script*. Reykjavík: The Manuscript Institute of Iceland.
- Hødnebo, Finn, utg. 1960. *Norske diplomer til og med år 1300*. Corpus codicum Norvegicorum medii aevi. Folio serie 2. Oslo: Selskapet til utgivelse av gamle norske håndskrifter.
- Hødnebo, Finn, og Magnus Rindal, utg. 1995. *Den eldre Gulatingsloven*. Corpus codicum Norvegicorum medii aevi. Quarto series 9. Oslo: Selskapet til utgivelse av gamle norske håndskrifter.
- Indrebø, Gustav, utg. 1931. *Gamal norsk homiliebook*. Oslo: Kjeldeskriftfondet.
- Johnsen, Oscar Albert, utg. 1922. *Olafs saga ins helga*. [Den legendariske Olavssaga.] Kristiania: Den Norske Historiske Kildeskriftkommission.
- Ólafur Halldórsson, utg. 1961. *Óláfs saga Tryggvasonar en mesta*. Editiones Arnarnagæana A: 2. København: Munksgaard.
- Robberstad, Knut, oms. 1969. *Gulatingslovi*. Oslo: Samlaget.
- Salvesen, Astrid, oms. 1971. *Gammelnorsk homiliebook*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Seip, Didrik Arup, utg. 1952. *Gammelnorsk homiliebook*. Corpus codicum Norvegicorum medii aevi. Quarto serie 1. Oslo: Selskapet til utgivelse av gamle norske håndskrifter.
- , utg. 1956. *Legendariske Olavssaga*. Corpus codicum Norvegicorum medii aevi. Quarto serie 2. Oslo: Selskapet til utgivelse av gamle norske håndskrifter.
- Taranger, Absalon, oms. 1915. *Magnus Lagabøters landslov*. Kristiania: Cammermeyer.
- Wimmer, Ludv. F.A. og Finnur Jónsson, utg. 1891. *Håndskriftet Nr. 2365 4to gl. kgl. Samling på det store kgl bibliotek i København*. København: Det Kongelige Bibliotek.